

Het opinie-artikel van de 15 rectoren van Nederlandse universiteiten over de (on)wenselijkheid van academische samenwerkingen met Israël in het licht van de oorlog in Gaza (Trouw, 8 juni) vraagt om een tegengeluid. Met een beroep op academische vrijheid concluderen de rectoren dat deze samenwerkingen toelaatbaar zijn zolang 'is voldaan aan de minimale eis van de mogelijkheid tot een open en academisch debat', waarmee wordt bedoeld dat men 'een open en kritisch gesprek met elkaar kan voeren'. Academische vrijheid houdt volgens de rectoren in dat men kan 'onderzoeken, nadenken, en debatteren, ook als dat schuurt met onze en andermans diepste overtuigingen'.

Zoals de rectoren wel aanvoelen staat dit standpunt lijnrecht tegenover de eis van de actievoerders van de afgelopen maand om deze samenwerkingen te verbreken en daarmee over te gaan tot een boycot van Israëlische universiteiten. Het argument daarvoor is dat deze universiteiten zo nauw verweven zijn met de Israëlische staat en haar bezettingspolitiek en oorlogvoering dat zij medeplichtig zijn aan de niet aflatende gruwelijke taferelen in Gaza, zodat ten eerste degenen die met hen samenwerken door associatie ook medeplichtig zijn, en ten tweede een boycot een drukmiddel kan zijn om deze taferelen te beëindigen.

Het gevolg van het standpunt van de rectoren, waardoor niets verandert en met name geen enkele sanctie wordt voorgesteld, is dat Israël straffeloos met haar inmiddels door vriend en vijand afgekeurde oorlogsvoering door kan gaan - en dat ook doet. Om de activisten nog verder van zich te vervreemden nemen de rectoren in het begin van hun artikel letterlijk het narratief van de Israëlische regering over: het begon op 7 oktober, vervolgens wordt het lot van de Israëlische gijzelaars betreurd, en als laatste wordt iets gemompeld over het geweld tegen de Palestijnse burgerbevolking. Al wordt dit later iets genuanceerd, de toon is daarmee gezet en deze wordt bevestigd door de bovengenoemde conclusie.

Het argument van de actievoerders wordt eigenlijk niet eens aangesproken, laat staan weerlegd; integendeel, de voortdurende steun voor de oorlog (inclusief de gruwelijke manier van oorlog voeren, die als een noodzakelijk kwaad wordt gezien) van twee-derde van de Israëlische bevolking inclusief het academische smaldeel daarvan, bevestigt de juistheid ervan. Ik heb talloze Joodse vrienden en collega's (gênant genoeg geen enkele Palestijnse!), en daarvoor geldt helaas hetzelfde. Dit staat overigens in schril contrast met het gebrek aan steun van Russische academici voor de oorlog in Oekraïne, die wij echter wél moesten isoleren.

Het argument om 'kritische Israëlische wetenschappers niet te isoleren, net zo goed als wij er sterk aan hechten onze Palestijnse collega's te steunen' zou lachwekkend zijn als het niet zo triest was. De eerste groep roept juist op tot een boycot. De tweede groep is letterlijk van de aardbodem gevaagd: zoals bekend is van alle 11 universiteiten/hogescholen in Gaza niets meer over. Dan valt er weinig meer te onderzoeken en debatteren. Sowieso valt op dat de rectoren Israël en Palestina steeds symmetrisch benoemen, alsof er ook maar iets van een (machts)gelijkheid zou bestaan. Bovendien is er geen enkele aanwijzing dat er daadwerkelijk een 'open en kritisch gesprek' met universiteiten in Israël wordt gevoerd: het zou ook zinloos zijn, zelfs de Amerikaanse president bereikt op die manier niets.

Ten slotte fiatteert de argumentatie van de rectoren impliciet alle samenwerkingen die aan de genoemde eis voldoen, zoals die met fossiele bedrijven. De schoorvoetend ingestelde ethische commissies die externe samenwerkingen moeten gaan beoordelen kunnen hun biezen dus alweer pakken, het besluit om al deze samenwerkingen voort te zetten lijkt immers al genomen. Hopelijk worden de rectoren door de universitaire medezeggenschap teruggefloten.

Klaas Landsman
Hoogleraar Mathematische Fysica
Radboud Universiteit Nijmegen